

FEHÉR MIKLÓS,
vezérigényök
R. HORNSBY & SONS
J. F. HOWARD,
H. LACHAPPELLE,
R. SACK, LAURENCE és társai,
ajánlják a világhírű gőzmozdonyokat, gőzszelőképeket, fű- és gabona-kaszálógépeket, irtó- és takarmány-tisztítógépeket és egyéb felülmúlhatlan gazdasági gépeket és készleteket a legolcsóbb árak mellett.
A gőzmozdonyokhoz szükséges szalmatűzlési készletekre és pótrészekre a megrendelések idején kéretnek.
Iroda és raktár:
Budapest. Köztelek, országos mezőgazdasági egylet 11161 ut. 19.
Bécs. Löwengasse Nr. 24.

A „Franklin-társulat“
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-dik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:
Karner János.
Számoló-könyv kiskereskedők
számára.
8-rét, 136 lap.) Füzve 80 kr.
SZENICZEY GUSZTÁV.
A magyar ipartörvény
s az iparüzlet bejelentése és engedélyezése, úgy az iparosok cégbejegyzése és üzletkönyveik vezetése körüli gyakorlati eljárás a szükséges irányműveléssel ellátva
Kézikönyv iparosok és iparhatóságok számára.
(8-rét, 144 lap.) Füzve 90 kr.

A magyar korona területén fekvő összes vasutakon érvényes
vasuti üzletszabályzat
tárgymutatóval.
(8-rét, 128 lap.) Füzve 50 krajczár.

A „Franklin-társulat“
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:
A MAGYAR ÖNVÉDELMI HARCZ TÖRTÉNETE.
1848—1849.
Regényes leírásokkal a népnek írta **TÓVÖLGYI TITUSZ.**
4-edrét, 400 nyomt. hasábra terjedve, 32 képpel díszítve. Füzve 1 frt 50 kr.
Orvosi tanácsadó városon és falun
LENGYEL DÁNIEL, orvostudortól.
Második kiadás. (464 lap, 8-adrét.) Füzve 1 frt 50 kr.

A legbiztosabb és legkellemesebb szer váltóláz ellen;
különösen gyermekeknek, kik a keserű Chinint másképp bevenni nem képesek, a
Chinin-csokoládé
és a
Chinin-czukor
Rozenyay M. gyógyszerész által Zombán Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természetvizsgálók nagyjűlése Fiumében pályadíjjal koszorúztak.
Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jó hírű gyógyszerárában.
A hamisításoktól óvakodni kell!
Mindenki csak a Rozenyay M.-féle pályakoszorúzott kézzelmenyt kérje és fogadja el. 135 (23-0)

Kérelem a községi előljáróságokhoz!
Általános a panasz, hogy a hazánkban évenként megjelenő valamennyi naptárakban a vásárok ideje sok esetben hibásan közöltetik. E bajon kívánunk segíteni, midőn az érdekes városi vagy községi előljáróságokat ezennel tisztelettel felkérjük, hogy a hatóságuk területén tartandó országos-vásárok pontos jegyzékét alulírt társulathoz legkésőbb május hó végeig beküldeni annyival inkább sziveskedjenek, mivel a vásárookra járó közönségen kívül különösen az illető községeknek áll leginkább érdekükben az, hogy vásáraik az általunk évenként sok ezer példányban kiadott naptárakban is hibátlanul közöltessenek.
Budapest, 1874. márczius hóban.
Franklin-társulat,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda (egyetem-utca 4-ik szám).

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

Budapest, május 3-án 1874.

18-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félre 6 ft. Csopán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félre 4 ft. Csopán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félre 3 ft. **XXI. évfolyam.**
HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször hasznosított petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22 és Hansenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10.

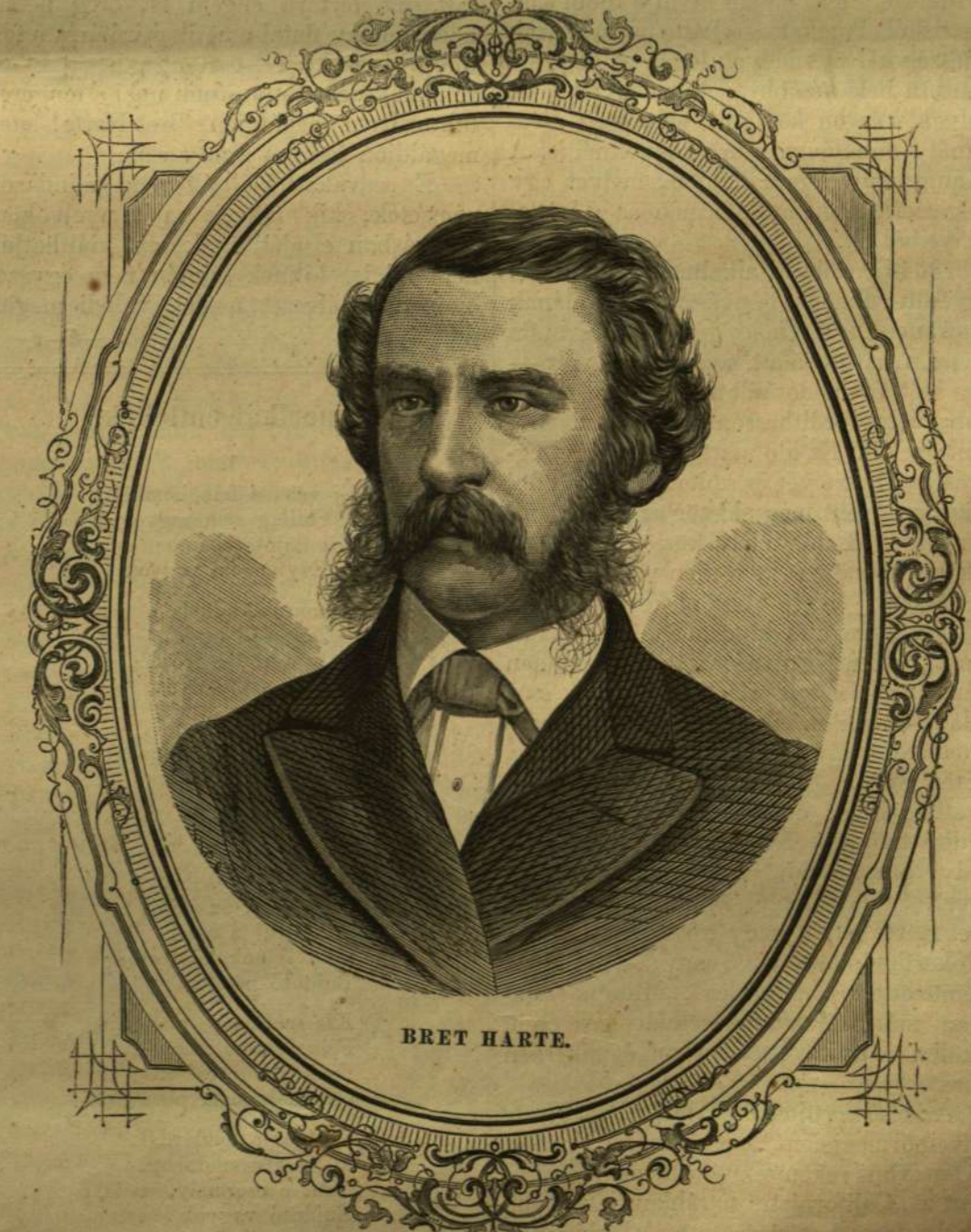
BRET HARTE.
Alig tudunk írót, ki oly egyszerre s oly határozott népszerűséget vívott volna ki, mint Bret Harte, az amerikai novellairó. Korunk legnagyobb regény- és beszélyírói, Bulwer, Boz, Thackeray, Sue, Dumas, sőt maga Scott Walter és Balzac,

csak ismételt kísérletek után s rendre nyerték meg, hogy nagy olvasó közönséghez egyszerre szólhassanak az oceánon innen és túl. Első kisebb műveik nem okoztak föltűnést, s csak idővel és nagyobb művekkel vívhatták ki maguknak a népszerűség és az elismerés koszorúit. Bret Harte, alig lépve föl, s nagyobb művek nélkül, kis tollrajzokkal s vázlatokkal, apró beszélykék, kis költemények s erkölcsrajzok révén jutott egyszerre oly hallatlan népszerűsége, mely máris a Dickensével látszik versenyezni. Munkáit Amerikában s Európában egyaránt kapkodják; lefordítják minden nyelvre s százezrek olvassák. Népszerűségében kétségkívül van része művei tárgyainak is. A kaliforniai élet vadomat-uj erkölcsait rajzolván, kevesebb eredetiséggel is eredetinek tetszenék s kevesebb tehetséggel is érdekes volna. De színtoly tagadhatatlan, hogy hatásának oroszlánrészé mégis saját írói egyéniségét illeti. Rajzának biztossága és élessége, pillantásának átható ereje, szívének nemes, önzetlen, szeretetteljes heve, kedélyének frissesége, stíljének jellemző, erőteljes eredetisége: ezek azok az írói tulajdonok, melyekkel Boz is annyira lebilincselte olvasóit, s melyek Bret Harte-ot is oly hamar népszerűvé tették.
Nálunk sem ismeretlen már neve. Erkölcsrajzai és vázlatai közül néhány kintinő nálunk is nagy elismerést nyert, a mint fordításban megjelent. Lapunk is közölt néhányat ezek közül; jelesen egy nagyobb novellát is: „Fiddletowni történet“ címűt, a kaliforniai életből. Múltányos dolgot — s mintegy kötelességet véltünk azért telje-

síteni, midőn az érdekes rajzok írójának érdekes arczképét is bemutatjuk, eddigi — még rövid — pályája rajzával együtt, melynek, hiszszük és ohajtjuk, még hosszú s nem kevésbbé becses folytatása is fog következni.

Bret Harte Ferencz * New-Yorkban született, 1839-ben, s így még csak harminczöt éves. Atyja leányok tanítója s igen tanult és művelt ember volt, a ki gondosan és okosan kezdette meg fia nevelését, de csakhamar elhalván, árvaságra hagyta. A

fiu már 15 éves korában egészen önmagára volt utalva megélhetése végett. Akkor volt legnagyobb virágában a kalifornia-ábránd, az arany-láz, a regényes álmok; s a kalandos fiu is oda ment. Belevetette magát abba a dagály- és apályként hullámzó emberárba, mely Kalifornia mesés partjaira özönlött s onnan, — egynémely meggazdagodva, többen összetörve, reményvesztetten, semmi nélkül, munkakedvőtől is megfosztva — visszaverődött. Tarka, élénk, tanulságos ember-csoport volt ez: minden

BRET HARTE.

* A név, angolul írva: Francis Bret Harte. Harte a vezeték, Ferencz a keresztnév. Bret, angol szokás szerint valamely családnév, mely keresztnév gyanánt adatik. Most már a tulajdonképi keresztnév (Francis) elhagyva, csak Bret Harte nevével használja.

véglegesen az osztrák birodalomba kebeleztek s jelenleg mint hercegség a galicziai királyság kiegészítő részét képezi. Hogy Bukovínát hajdanában magyar törzsű és ajku nép lakta, hogy később is nemzetünk, illetőleg Erdély

melyekben kizárólag magyarok, illetőleg a velünk faj- és nyelvrokonságban élő csángók laknak. De Bukovina tulajdonképeni őslakói a mintegy 200,000 lelket számláló ruthének, e nagyobbára földmivelő és pásztornép, melynek

danában egy ugynevezett nemesi osztály is (slakhta), de az már régidő óta nem sokban különbözik a földmivelő osztálytól. A ruthének nyulánk, erős testalkatú emberek és meggyerő, szabályos arcvonásúak vannak. Bár nagyobb

ERDELYI SZÁSZ MÁTKAPÁR. — (Koller Ferencz fényképe után.)

főhatósága alatt állt, s végre, hogy viszonyaink e kis tartománnyal végképen soha sem voltak megszakítva, történelmi multján kívül az a körülmény is eléggé bizonyítja, hogy még most is valami négy-öt helysége van (Andrásfalva, Hadikfalva, Fogadjisten, Istenségszék stb.),

életmódjával olvasóinkat most nagyjában meg akarjuk ismertetni.

A ruthének (magyarosabban rusznyákok) Bukovina északnyugoti részében laknak, s mint említettük, leginkább földmivelésből és baromtenyésztésből élnek. Volt ugyan köztök haj-

részök iszások, rézeges, mégis ruházatukban és egész háztartásukban bizonyos tisztaság és gond vehető észre. A ruthén parasztnemzeti viselete igen csinos, festői. A férfiak a bőjju fehér ing fölött egy kis, tarka szíjjakkal himzett kocsót vagy köcsét (náluk huczuliak vagy

BUKOVINA RUTHÉN LAKÓI.

1. Fialat leány. 2. Leányok téli ünnepi öltözetben. 3. Pruth-vidéki leányok ünnepi ruhában. 4. Felső leány a Pruth vidékéről. 5. Kis libapásztor. 6—8. Huczulok (hegyilakók). 9—12. Férjes nők és nők férfiak. 13. 14. Leányok és legények nászöltönyükben. 15. 16. Leányok és legények téli öltözetben. 17. Pruth-melléki legények. 18. 19. Fialat házaspár. 20. 21. Legények téli hétköznapi öltözetben.

et Co-nál készült Londonban, lemez-pánczélatzata L e a r d-nál Liverpoolban, csavarja Scott-nál Glasgowban. Vízartóit Cail et Cie gyártották Párisban, gépezete a porosz Krupp-tól került ki, orra a svéd Motall-tól való, mérő eszközei Hartestvérektől New-Yorkból s így tovább. Mindezt, mint mondám, különböző czimek alatt s álczólokra készítettem. Aztán a nagy Océán egy pusztaszigetén állítottam föl műhelyemet. Ott magam, s néhány betanított ügyes és hű emberem (a kik ma kísérőim a Nautiluson) állítottuk össze, s mikor készen volt és tengerre bocsátottuk, tűz emésztette meg minden nyomát ott jártunknak. Ha lett volna mivel: levegőbe röpi-tettem volna az egész kis szigetet.

— „S mibe kerülhetett e csodálatos hajó?”
— „Aronnax ur, — felelt a parancsnok, — egy pánczélos hajó, tonnánként 1125 frankba kerül. A Nautilus 1500 tonnás. Ez tehát 1 millió 687 ezer frank; mondjuk két millió a felszereléssel, mondjuk négy vagy öt millió a rajta levő műtárgyakkal és gyűjteményekkel együtt.”
— „Szabad még egy kérdést kockáztatnom, Nemo kapitány?”
— „Tessék, tanár ur.”
— „Őn e szerint nagyon gazdag?”
— „Minden magam megerőltetése nélkül kifizethetném Franciaország-nak a tíz millárd adósságát.”

Aronnax bámulva tekintett a különös emberre. Vajjon nem örült-e? De a kapitány másra fordította a beszédet. Kívítte őt a hajó fedelzetére, arra a kis lapra, melyen csak két-három ember állhatott meg s kezében a sextánsal, teljes pontossággal fölvetve a helyet, a hol vannak, hogy (ugy-mond) megjegyezzék, hol kezdik együtt ezt a tengereluti utazást.

A keleti hosszúságnak (a párisi dél-körtől) 137° 15' és az északi szélesség 30° 7' alatt állottak, a japáni sziget birodalom délkeleti sarkától mintegy 300 tengeri mérföldnyire.

Epen a „Fekete-folyam” sodrában voltak. Mint a száraznak, a tengernek is vannak nagy folyamai, melyek az óriási víztömeget mindig egy határozott irányban — mintegy vízmederben hajtják. E folyamok hőmérsékletük és színük által különböznek a többi tenger-től. Őt fő tengerfolyamot ismer s kísér egész folytában végig a tudomány; egyik az Atlanti-óceán északi, másik ugyanannak déli részében van; a harmadik s negyedik a Csendes-óceán északi és déli részében; végre az ötödik az Indiai óceánban. Valószínű, hogy egy hatodik is volt még akkor, mikor a Káspi és Aral-tó is összefüggésben voltak a többi tengerrel. — A Fekete-folyam, melynek sodrában állt a Nautilus, bengáli tenger-öbölből indul ki, onnan a malakkai szoroson átsurranna, Ázsia partjai mellett halad föl s kikanyarodva a Csendes-óceánba, az Aleuti szigeteknél vész el, közel Amerika partjaihoz, kámför-törzseket sodorva árjaiban s hullámai világoskék színével hazudtolva meg nevét és útve el a tenger többi vizétől.

Nemo kapitány, most bucsut vett vendégétől, visszavezette őt a szalonba s magára hagyta gondolataival. Nemsokára azonban két társa, Ned és Conseil is hozzá csatlakoztak.

A szalon, melyben már egy óráig ültek együtt, a szokott módon volt világítva. Egy percz alatt kialudt a világosság s a legteljesebb sötétség vette őket körül. Rémület fogta el; mert a teljes sötétségnek, kivált oly váratlanul jöve, mindig nyomasztó hatása van. Nem tartott az azonban sokáig. Egyszerre vastáblák nyílását hallják: s a szoba egyik fala áttetszővé lesz. Üveg-fal volt, mely most kívülről nyerte világosságát: az ismeretes villany-fényt, mely körül elárasztá a tengert, s ők, mint egy óriási aquarium ablakánál ülve nézték az óceán mozgó, úszó, nyüzgő csodáit.

A látvány két óra hosszat tartott; bámulatos változatosságban vonultak el szemek előtt a tengeri állat- s növényvilág ama különlegességei, melyek a kínai és japán tenger sajátságai: halak, habarozok, kagylók, stb.

Játszva, eviczkélve, viczkádozva, egymást üzve, falva, sajátos érdekű, belibincselő látványt nyújtottak. Ned, a czethalász, a tenger fia, nagyrészeket ismerte s sokat közlök meg is tudott nevezni. Ellenben Conseil, a tudós szolgálja, egyet sem ismert, de ha meg volt nevezve, mindenről meg tudta mondani melyik rendbe, családba tartozik, melyik nemhez, fajhoz. Így ezek ketten egy természetdóssá egészítették ki egymást.

Egyszerre ismét legördült a függöny, vagy is bezáródott a vas-lemez tábla, mely sötétség fogta el a szobát, melybe csakhamar ismét bevilágított a szokott lámpa-fény. De az elbámult nézők szemei előtt soká karikázott még a csodalátvány, melyhez hasonlóan eddig soha sem volt részök.

Ned és Conseil visszavonultak kamrájukba. Aronnax tanár Nemo kapitány visszatérte várt, de az nem jött. Végre magának is szobájába kelle vonulnia, hol ebédjé várta. Másnap — november 9-dike volt — későn ébredett; mert a látottak és hallottak fölötti gondolkodás későn is hagyta volt elaludni. De most is hiába várta Nemo kapitányt. A szalonba ment; az is üres volt. Ott órákat töltött, a

szemle végeztével a hajó mélyébe vezető hangosóhoz közeledett, s a Nautilus érthetetlen nyelvének néhány szót kiáltott bele. Minthogy ugyane szavakat Aronnax tanárnak meg sokszor volt alkalmja hallani később is, érthetlenségök daczára is megragadtak emlékezetében. Így hangzottak:

„Nautron, respoc lorni vireh.”

Igy telt el öt nap. Nemo kapitány nem volt látható. Segédje minden reggel megjelent a fedélzet erkélyén, elvégezte szemléjét; s ugyanazokat a szavakat adta a hangosóba. A tanár már hozzákezdett szokni a gondolathoz, hogy talán nem is fogja látni többé gazdáját; midőn november 16-án, Ned és Conseil-től kísérve szobájába térvén vissza, asztalán a következő levelet találta:

„Aronnax tanár urnak, a Nautiluson.
1867. novemb. 16.

Nemo kapitány meghívja Aronnax Péter tanár urat, Crespo szigeti saját érdekében holnap reggel tartandó vadászatra. Reméli, hogy a tanár ur nem veti meg a meghívást, s hogy társai sem fognak elmaradni, kik szívesen láttatnak.

A Nautilus parancsnoka:
Nemo kapitány.”
(Folyt. követk.)

Egy veleg.

/. Jupiter csillaga. Naprendszerünk legnagyobb és legtávolabb eső bolygója mostanában rendkívüli fényben ragyog s minden más csillagot fölülmul hatalmas világgal. E tünemény onnan származik, hogy a Jupiter most halad át utjának földünk-höz legközelebb lévő részén s tőlünk jelenleg csak mintegy 80 millió mérföldnyire van. Legjobb alkalom e bolygó megvizsgálására; oly távolsággal, mely a tárgyakat 100 — 200-szorosan megnagyítja, illetőleg közelebb hozza, könnyen észrevehető azok a folytonosan változó felhőtömegek, melyek e roppant terjedelmű bolygót körülveszik; ugy szintén látni lehet négy bolygóját is, a mint a fényesen ragyogó csillag körüljén egymásután elvonulnak.

/. Légvirágok. Így nevezik La-Plata állam Corrientes nevű tartományában, s hihetőleg más helyeken is Dél-Amerikában, azokat a gyönyörű orchideákat, melyek az őserdők fáit lomb- és virágdús folyondár-karjaikkal egészen körülövezik. E növényeknek van egy faja, melynek rendkívül kedves illatu fehér virágait a buenos-ayresi nők különösen kedvelik s az ablakrészek és erkélyek díszítésére használják. Egy másik orchidea-fajt, pompás aranysegegyű-alakú légiest, majdnem átátszó virágokkal, ugyanott Angelitának, angyaloknak neveznek. — A Bignoniaknak vagy Liánoknak (ropkény- vagy folyondár növények), melyek hosszú arany-, bíbor- vagy vakító fehér színű virágfüzereket s gyönyörű lombátorokat képeznek, legtöbb részük van abban, hogy az újvilág őserdősei oly leírhatatlan festői szépséggel ragadják el az idegen utazót, melyről azelőtt fogalma sem lehetett.

/. Óriási pókháló. Egy angol utazó közelebről Braziliában, a Huayambamba folyó mellékén elterülő erdőszélen Pachiza mellett, a fák között kifizítve akkora pókhálót talált, mely 50 láb hosszú, 25 láb széles volt, a több ezere menő bogárhullák egészen elborították s több nagy póknak szolgált lakásul.

— Utódok. Aixből (Provence) a következőket írják egy párisi lapnak: „Ugy látszik, hogy vidékünk nagy családok tönkrement ivadékaiknak menhelye. Így a szomszéd St. Chamassan egy autentikus Bourbon, bizonyos Aleçon gróf, levélhordó. Ivres helységben Foscarri velencei doge utódja koldulásból él, és Fosban a szomszéd helységben két vámor él, kinek egyike a de Moustier, másika az Aubenas tekintélyes családból való. Továbbá egy helybeli korcsmárosnál egy kocsis szolgál, ki Fabert marsall dédnokája. E marsall a harminczes háboruban tüntette ki magát, és Metz városa szobrot emelt a hősné.”

Kirándulás az „Erdélyi érczhegyek” közé.

Az „Erdélyi érczhegység”, melyet arany termeléséért magyar „Kaliforniá”-nak nevezhetünk, valamint fémgazdagsága, ugy érdekes földtani alkotása, a természet szépsége miatt, s egyéb tekintetekből is megérdemli a látogatást.

Az „Erdélyi érczhegység” Hunyad-, Alsófehér- és Zarándmegyében fekszik. A ki körülményesebben akar megismerkedni e hegységgel, utasítom Hozák József bánya-geológus „Földtan-bányászati képe a magyar keleti aranykiterületek” czimű munkájára. Én csak egyes uti jegyzeteket szoritkozom.

Utunkat e kirándulásunkban déli irányból a „Fehér-Körös” mentén Brád és Körösbánya felé vettük.

A Maros-folyón átkelve Maros-Solymost, e regényes fekvésű falut értük, mely ritka börtérmeéről és sóraktáráról nevezetes. Jobbról hagytuk a „Bohodi fűrődöt”, melynek gyógyforrása hidegségben versenyez a világhírű borszéki lobo-góval, s e mellett gyönyörűsége szép vidék környez. Maga a fűrődhely még nagyon kezdetleges állapotban van, s ez az oka, hogy főleg csak a közeli vidék lakossága látogatja, s ünnepnapokon Déva városának inkább csak szórakozó helyül szolgál.

Maros-Solymostól mintegy 3 órányi távolságra fekszik Füzesfalva, aranybányával. Ez egyszerű oláh falu különböző hegységközveti környezik, melyek hegységalakjuk következtében, ugy a jura-meszek meredek és felületükön egész fensikokat képző szikláikkal, a dacitok magas kúp- és csúcsalaku hegyeikkel, az augitoporphirok hosszukás, torony-alaku hegyvonalakkal a vidéknek festői változatosságot kölcsönöznek s igen érdekes látványt képeznek, mely különösen a felségesen kinyuló trachittömör Léla-hegység által válik elragadóvá. Utunkat itt csaknem mindenütt meredek hegyek között folytattuk és csak imitt-amott bukkantunk jelentékenyebb térségekre, a hol a föld silánysága, a mostoha égalji viszonyok és az országos gyenge termé daczára sűrű kalangyasorok üttették föl fejüket; a mi arra mutat, hogy itt a földművelést nagy szorgalommal üzik.

Végre a megye székhelyén, Körösbányán találtuk magunkat. Itt meglátogattuk a görögkeleti szertartásnak temetőjében a „Hóra-fát”, azon óriási tölgyet, melynek koronája alatt üttetett nyélbe a hóralázadás terve. E fa szomszédságában van eltemetve Janku Abraham; kis fakeszt jelöli sírját a havasok egykor rettegett fejlődésének.

Körösbányán több intelligens román-alakok érintkeztek s cseréltünk eszmét, s habár hallottam egyes kifakadásokat, hogy „a román nemzet a magyar állam keretén kívül áll.” — de általában nem remélt szívességet és vendégszeretetet volt alkalmunk tapasztalni.

Nem hagyhatom érintetlenül, hogy látva imitt-amott a még máig is romban fekvő telkeket, a 48-iki gyászos események nyomása alatt utaztunk e vidéken, Abrudbánya felé.

Abrudbánya a 48-iki nagy pusztulást kiheverte, még csak imitt-amott egyes jelek emlékeztetnek e gyászos eseményre, bár társadalmi arculata még sem a 48 előtti.

Az a pezsgő, vig, könnyed élet ma nincs többé. A bánya, ez az arany fejőstehén elrugott, meddővé vált. S csak az ajánlatos, hogy zsiros évek terményeit mind a koresma nyelte el, s a kulturának majd misem jutott belőle.

Abrudbányáról kiváncsian indultunk tovább, hogy a mőczok valódi hazáját jobban megismerjük s először is a Topánfalvát látogattuk meg.

Topánfalva regényes fekvésű, csinos kis város, mely három díszes egyházával lepi meg az utazót, s mely a királyi erdészeti hivatal lakhelye. Van itt faraktár nagy gőzfűtőszakkalmal, melyben mindenféle épületi fák és asztalos munkák készülnek. A tűzfát innen usztatva szállítják az Aranyoson Torda felé. A munkások württembergi svábok, kik állam-költségen szállítottak ide, 3 évre szerződötve. Most egyelőre nem nagyon fizeti ki magát ez az üzlet, hanem idővel, ha a környék lakossága is eltanulja, és belekap a famunkák készítésébe, remélhetőleg annál jobban. Ideje is már, hogy mi is gazdag erdeinket kellőn értékesítsük. Az „Oberlandon” lakosok famunkák készítéséből élnek. Csak az egy Brienz, 1200 lelket számláló község, évenként egy millió frankot vesz be famunkájából. Miért ne volna ugyanez lehetséges nálunk is?

A véletlen ugy hozta magával, hogy itt, Topánfalván a Janku egykori hadseregének is megfordultunk, ki szives vendégszeretettel fogadott. Itt volt alkalmam életemben először látni a Janku, Mihály vajda és a Hóra arczképeit, ez utolsónak egyszersmind szarcuont löportartóját, melyet ereklyeként tartogat a nevezett jó módu ur.

Másnap utunkat szebbnél szebb, erdőborította hegylánczok és fenyvesek között folytattuk. A meredek hegyoldalakon néhol 2 — 3000 láb magasságban hullámzó gabona-kalászok, a bérzen legelőbarmok kolompjai, a sziklákból kibuggyanó tífűtő források, a völgy ölében zúgó patakok, mind oly látványok, hogy az utas könnyen azt hiszi, hogy Svájcz elragadó hegyei közt utazik.

E felséges vidék szemlélésébe merülve egyszerre egy nagy falura, Nyágrára bukkantunk. Nyágra több négyyszög mértföldnyire terjedő területen fekszik. Másutt a falvak egymáshoz közelebb fektésznek, mint itt a szomszéd házak. Ugy hogy gondolkozóba esik az utazó, vajjon miké lehet itt szó községi rendszabályok keresztülviteléről, s általában miké lehet itt községi életet előállítani? És mégis e vadonnak tetsző vidékeken Nyágra jól rendezett község. Értelmes, derék községi előjárósága van, személy- és vagyonbátorság mint ritka helyt. A lakosság józan életű, munkás és módos. A földművelés nem sokkal áll hátrább, mint Svájcz sok hasontermészetű vidéken.

Nyágráról kirándultunk a skerisorai jégbarlang (gyeaca) megtekintésére. Skerisorra is több négyyszög mértföld-területen fekvő község, melyben az egyes családok szórványosan laknak; s daczára e mostoha helyzetnek, a mint a tapitótól értesültem, mégis 80 — 90 gyermek jár az iskolába. — A mint a vendégszerető papi lakból kiléptünk, csakhamar igen szép panoráma, a tusnádi gyógyfürdő gyönyörű vidékének hasonmása tünt föl előttünk, még sokkal díszesebb kiadásban. Az egymással ver-

senyre kelt, beláthatlan távolságban végig futó ikerhegyláncz; lent a bérözölén gyémánt hullámaival hömpölygő Aranyos; az örökzöld és balsam-illatu fenyves erdők valami kimagyarázhatlan hatást gyakorolnak a szemlélőre.

E felséges tájkép szemlélésében nem sokáig gyönyörködhetünk; mert utunk, vagy is Bucephalosaink, azaz: mokány lovaink más irányt vettek s megkezdődött a „szállj le, hájg föl”-féle nem nagyon kényelmes utazás. Itt már megszüntünk magunk urai lenni, egészen e hegyekkel megbarátkozott lovainkra bízunk magunkat; e jámbor fajták adták a jelt a leszállásra és nyeregbe ülésre, s kényők-kedvők szerint majd rövidebb, majd hosszabb pihenő szüneteket tartottak. Ismerik ez állapotok a hegyek minden zugát, göröngyét; s csak ennek köszönheti az utas, ha épkezláb térhet vissza e hajmeresztő sziklahegyekről.

A mint a tevét a puszták hajójának, ugy ez állapotok a hegyek madonyának lehetne méltán elnevezni. Őt órai regényes utazás után a „jégbarlang” előtt állottunk. Szokatlan látvány nyílt meg előttünk egy óriási 20 — 30 öl mélységű kráter tántogó öble, melybe be kellett előbb ereszkednünk, hogy a jégbarlangot megtekintsük. Toronymeredek lépcsők vezetnek lefelé, de ezek is már közép tájon megszakadnak, s ezentul egydarabig a szikla oldalából néhány hüvelyknyire kihegyesedő egyes kövek szolgálnak lépcsőül. E szik lépcsőn kívül semmi más támaszpont nem lévén, ha biztos sulygeyen és lélekjelenléttel nem rendelkezik, a turista kockázatotott lépésre szánja el magát. Elvégre mindnyájan szerencsésen leszálltunk, habár egy némelyikünk nem minden töprengés nélkül. A jégbarlang lepényszájával a kráterbe nyílik, s már itt szibériai lehelével köszönti a belépőt. Feszült kíváncsisággal léptünk át e hideg zónán. 10 — 12 öl szélességű jégteremben találtuk magunkat, melynek talapját több száz láb jégreteg képezi. Az egyik oldalán levő vastag nyíláson lebo-csátott kőnek perczekig hallottuk gurulását. Egy mérnök, a kalauz krónikája szerint, reáadta fejét, hogy e nyíláson 50 — 60 láb mélységre lebo-csátózzék, lejjebb már a fagyalal hideg miatt nem hatolhatván. Amérvő-zsinórját így helyettesíteni, csakis egy szenvedélyes mérnökötől telhetik ki. A külső nagy jégteremből hácsók vezetnek egy második, hasonló kristály-palotába, melyben szebbnél szebb kristály-alakok lepnek meg. A bámuló szemlélőben önként merül föl a kérdés, hogy daczára a szokott magas hőfoknak ily alantas mélységben, miké állhatott elő ily vastag jégtelep e helyen?

Tudva van, hogy földünk mostani alakját több rendbeli képződési forradalmaknak köszöni. Ilyen forradalmak alkalmával a földkéregben hasadások, repedések, műnyelven telérek, tömzsök állottak elő, melyek annak idején más idegen anyagokkal töltettek ki. Vajjon nem valószínű-e a fültevé, hogy ily módon állott elő a szoban levő üreg is, melybe víztömeg toltulván, ez a kívülről betoluló légáramlat következtében hosszú idők lefolyása alatt jégteleppé alakult? Vegy talán hasonló tényezők hatása alatt képződött, mint Svájcz jégmezői, Glettscherjei? Annyi minden esetre áll, hogy méltó tárgya lehet az avatott geológus figyelmének.

